

פרי קודש היולולים

לעילוי נשמת הרה"ח ר' צבי בן הרה"ח ר' אברהם אליעזר הוס ז"ל נלב"ע י"ח תמוז תשנ"ה תנצב"ה

פר' בלק תשפ"ג

מתורתו ומורשתו של רבינו הגה"ק הילל זצ"ל אבדק"ק סאסרעגען

בס"ד, (שנה ב') גליון מס' 69

פרשת בלק

על ידי מדת הענוה זוכים להשראת השכינה גם אלו שאינם ראויים לכך

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישׂראל ד' אלקיו עמו ותרועת מלך בו

(במדבר כג, כא)

הוא הלב נשבר בתשובה. וזהו הרמז בפסוק, ש"ד' אלקיו עמו", שמשרה שכינתו עליהם כאשר "תרועת מלך בו", שבני ישראל בענוה ולב נשבר במדת הענוה ושפלות הרוח הנרמז בתרועה. ואז אכן "לא הביט און ביעקב וגו'", אפילו כשהן עוברין על דבריו, שמפני מדת הענוה שבהם "אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהם עוברים על דתו".

אכן זהו לבינונים שבישראל המכונים "יעקב"¹, עליהם הוא אומר "לא הביט און", שבזכות מידת הענוה שלהם אינו מביט לחסרונותיהם. אולם ל"ישראל" בעלי המדרגה הגבוהה, היינו הצדיקים שכל מעשיהם לשם שמים ואף העניינים שנראים כמו עוון, כמו לקיחת הבכורה והברכות מעשו, אינם באמת עוון, עליהם הוא אומר "ולא ראה עמל בישׂראל", דאפילו הביט לא ראה עמל, כי הכל מצוות. (ח"ב פז, קפח)

פירש רש"י, "לא הביט הקב"ה און שביעקב, שכשהן עוברין על דבריו, אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן, שהם עוברים על דתו". ויש להבין איך אמר "לא הביט און ביעקב", שאינו מדקדק אחריהם, הרי אמרו חז"ל (בבא קמא נ, א) "כל האומר הקב"ה וותרן הוא יוותרו חייו".

ונראה לתרץ, דכאשר האדם מתנהג בענוה ושפלות, הקב"ה משרה שכינתו עליו, אפילו אם עבר על דבריו. וכמו שכתוב (ישעי נז, טו), "כי כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים". ופירש רש"י, "מרום וקדוש, אני שוכן, ומשם אני עם דכא ושפל רוח, שאני מרכין שכינתי עליו".

והנה אמרו חז"ל (ראש השנה לג, ב), שהתרועה מרמזת על יולולי ילל,

על ידי תקיעת שופר ותשובה מאהבה מתעוררת מדת הרחמים

זאת חקת התורה אשר צנה ד' לאמר דבר אל בני ישׂראל ויקחו אליך פרה אדרמה

(במדבר כג, כא)

רחמים ומרחם עליהם, והופך עליהם מדת הדין לרחמים" וכו'. וזהו הרמז, שכאשר "תרועת מלך בו", שתוקעין בשופר ושבים בתשובה שלימה מאהבה, אזי "ד' אלקיו עמו", ד"ה הוא שם של רחמים ו"אלקים" שם של דין², והקב"ה עומד מכסא דין לרחמים, עד ש"לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישׂראל", כי על ידי התשובה הזדונות מתהפכים לזכויות. (ח"ב פח)

הנה אמרו חז"ל (יומא פו, ב), שאם שב אדם בתשובה מאהבה וזדונות נעשים לזכויות. עוד אמרו (ויקרא רבה כט, א) על הפסוק (תהלים מז, ו) "עלה אלקים בתרועה ד' בקול שופר", "בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מאי טעם "עלה אלקים בתרועה". ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים, דכתיב "ד' בקול שופר", ומתמלא עליהם

מי שהוא כגור בעולם הזה יזכה להיות תושב בעולם הבא

וישב ישׂראל בשׂטים וגו' והוקע אותם לד' נגד השמש

(במדבר כה, א-ד)

ד"ה יב, הכלל, ופר' קדושים ד"ה לו, וספרת) על הפסוק (ויקרא כה, כג) "כי גרים ותושבים אתם עמדי", כי מי שהוא כגור בעולם הזה שיודע שכאן

אמרו חז"ל (ילקוט רמז תשעא) "כל מקום שנאמר 'וישב' אינו אלא צער". ואיתא בשל"ה הק' (שער האותיות אות ג' גרות, ועיין עוד תורה אור פר' לך

¹ כדאיתא בזה"ק על פסוק זה (ח"ג רי, ב), "תרין דרגין אינון יעקב וישׂראל בקדמיתא יעקב ולביתר ישראל, ואע"ג דכלא חד תרין דרגין אינון דהא דרגא עלאה ישראל הוא וכו'".
² כדפירש רש"י על הפסוק (בראשית ח, א) "ויזכור אלקים את נח".

עולם חולף, זוכה להיות תושב בעולם הבא. ולהיפך, מי שמתנהג כאילו הוא תושב בעולם הזה הרי שבעולם הבא יהי' כגר, עכ"ד. וזה נרמז במה שאמרו כי "וישב" הוא לשון צער, והיינו שמי שמתנהג כתושב, הוא דבר של צער, כי יש להיות כגר בעולם הזה.

והנה ישראל מונים ללבנה ואומות העולם לחמה (חולין ס, ב), והרמז בזה, כי הלבנה מתמעטת והולכת, ומתרבה והולכת, ואילו השמש

אינה משתנית. לרמז לבני ישראל על ענין זה, שאם הם כגרים בעולם הזה וממעטים עצמם, הרי שבעולם הבא הם מתרבים, וח"ו להפך.

ולכן כאן שחטאו וכדכתיב "וישב ישראל בשיטים" שהוא לשון צער, וחטאם הי' ששכחו שכאן בעולם הזה הם כגרים ולכן נכשלו, אמר ד' "הוקע אותם נגד השמש", להזכירם שעליהם למנות ללבנה דווקא ולא לחמה, להזכירם הענין הזה. (ח"ב צו)

נא להתפלל לרפואת נכדת רבינו הגה"ק זי"ע
מרת אסתר בת מירש (לייפר)
בתוך שאר חולי ישראל

דברי התענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבינו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, מח"ס "דברי התענוגים"
חותנו של רבינו הגה"ק הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

שני טעמים לאיסור שלא יהיו פתחיהם מכוונים זה כנגד זה

וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלקים'

(במדבר כד, ב)

אך כל זה הוא רק אם נאמר שכל שבט היה שוכן לעצמו ולא היו מעורבים, אז יש ראייה משבט יוסף, ששכן לעצמו ואעפ"כ לא היו פתחיהם מכוונים. אבל אם השבטים היו מעורבים, אז אין ראייה משבט יוסף, כי יש לומר ששכניהם שהיו משבטים אחרים הקפידו על כך, כדי ששבט יוסף לא יתנו בהם עין הרע, ויש לומר שהעיקר הוא כטעם השני, מחשש עין הרע.

והנה לשון הפסוק 'וירא את ישראל' שייך רק על כך שאין פתחיהם מכוונים, שאת זה ראה, אבל שכל שבט שוכן בפני עצמו ואינם מעורבים, זאת לא היה יכול לראות. ועל כרחך צריך לומר, שידע זאת עפ"י הנבואה, כמו שסיים הפסוק 'ותהי עליו רוח אלקים'. ולפי זה יתרוץ הדקדוק הנ"ל, מנא לן לדרוש שתי דרשות מהפסוק. כי רישא דקרא, 'וישא בלעם את עיניו וירא' וגו', משמעותו רק שראה שאין פתחיהם מכוונים. אבל 'שוכן לשבטיו' אינו המשך לתחילת הפסוק, כי זאת לא ראה בעיניו, אלא נתגלה לו בנבואה. וזהו המקור לדרוש את שתי הדרשות.

וכיון שלא היו מעורבים, ומכל מקום הקפידו שלא יהיו פתחיהם מכוונים, מוכח משבט יוסף שעיקר הטעם הוא משום שהיו שמחים בחלקם ולא נשאו עין לרכוש חבריהם, וזהו שדרשו, 'ראויין הללו שתשרה עליהם שכניהם', והיינו מדיוק הפסוק 'ותהי עליו רוח אלקים' (תוס' ב"ב שם). וקל להבין, ודברי פי חכם חן, ושפתותיו דובכות בקבר. (מרפא לנפש דף כו ע"ב)

פירש רש"י, 'שוכן לשבטיו', ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין. ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חבריו, עכ"ל. וסיום דרשה זו בגמרא (ב"ב ס). הוא, 'אמר, ראויין הללו שתשרה עליהם שכניהם'. ויש לדקדק, דמשמעות הכתוב 'וירא וגו' שוכן לשבטיו' היא רק שכל שבט שוכן לעצמו, ומנא לן לדרוש שגם אין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה.

ושמעתי מאדמ"ו חמי הרב הגאון [רבינו בנימין וואלף רייכלס] זצלה"ה ליישב, דהנה בטעם האיסור שלא יהיו הפתחים מכוונים, יש לומר ב' טעמים. האחד, כדי שלא יזיק את חבריו בהיזק ראייה, ולא יבוא להסיג את גבול חבריו במשא ומתן וכד'. והטעם השני, משום עין הרע, שלא יתן עין רעה בממונו ובבניו של חבריו. ולכאורה יש לומר שהעיקר כטעם הראשון, שהרי שבט יוסף לא שלט בהם עין הרע (ברכות כ. וועוד), ואעפ"כ לא היו פתחיהם מכוונים. אלא וודאי צריך לומר שעיקר הטעם הוא כדי שלא יסיג גבול רעהו.

והנה אמרו חז"ל (נדרים לח.), אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר. ומיהו עשיר, כבר אמרו בפרקי אבות (פ"ד מ"א), איזהו עשיר, השמח בחלקו, ע"כ. ומי שמח בחלקו, אינו מקנא בחלק חבריו, ואינו נושא עין לחצרו ולביתו של חבריו. ולפי זה היו ישראל ראויים שתשרה השכינה עליהם, כיון שהיו עשירים השמחים בחלקם, ולא נשאו עין לפתחי חבריהם. ומשבט יוסף מוכח שמטעם זה הקפידו שלא יהיו פתחיהם מכוונים, ולא משום חשש עין הרע.

ברכת מזל טוב

לעצמאי רבינו הגה"ק זצ"ל

הרב ישראל אונגר הי"ו לרגל נישואי בנו החתן יוסף דב נ"ו עב"ג בת הרב בנימין הלר הי"ו

יהי רצון שייזכו לרוות מכל יוע"ה רב תענוג ונחת דקדושה לתפארת אבות,

ויתקיים בהם "בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה לבני בניהם", אמן.

לקבלת הגליון בעז"ה מידי שבוע, וכן לקבלת גליונות קודמים, להנצחה והודעה על שמחה

נא לשלוח לכתובת: info@Kodesh-Hilulim.com

כמו"כ כל מי שיכול להעשיר ברעיונות ומאמרים וכדו' למטרות הגליון נא לשלוח לכתובת הנ"ל.